

Mariya Bracka

Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki, Ukraina

ORCID: 0000-0002-0883-9973

WSTĘP

Pojęcie modernizmu zawsze przyciągało i przyciąga uwagę badaczy literatury, ponieważ jest ono nadal nieokreślone, nieuściślone, rozumiane rozmaicie w różnych dyskursach naukowych. Zdaniem wielu badaczy modernizm jako rzeczywistość kulturowa jest trudny do uchwycenia i wpisania w jakiegokolwiek ramy i schematy. Indywidualność, niepowtarzalność, nieuchwytność, nastawienie na eksperyment – to wszystko fascynuje współczesnego odbiorcę.

Autorzy niniejszej monografii zbiorowej w przeważającej mierze skupiają się na narodowych wersjach modernizmów polskiego i ukraińskiego, prowadząc szeroki dialog międzykulturowy. Wytaczają sobie dość wąskie, ale jakże bogate pole badań modernizmu jako nurtu, kierunku estetycznego, pewnego systemu wartości artystycznych, środków stylistycznych i postaw. Należy zwrócić uwagę, że prace badaczy ukraińskich prezentują kolejne próby określenia podłoża teoretycznego narodowej wersji modernizmu i zauważalny jest w nich brak rozszerzenia pola semantycznego pojęcia, z którym spotykamy się w literaturoznawstwie polskim, a które mówi o modernizmie jako ogólnej nazwie tendencji, kierunków i stylów sztuki nowoczesnej, rozwijających się pomiędzy końcem XIX wieku a latami sześćdziesiątymi XX wieku (tutaj między innymi prace Ryszarda Nycza, Włodzimierza Boleckiego).

Łączy badaczy polskich i ukraińskich bez wątpienia przekonanie o słuszności mówienia o modernizmach – w liczbie mnogiej. Takie podejście pozwala mówić o zestawie różnych wersji modernizmów, o specyficznej konfiguracji tendencji, zjawisk, programów czy postaw, które oddziałują na siebie, przeczą sobie, nawzajem się wykluczają, a każde z nich można nazwać cechą charakterystyczną modernizmu. Takie podejście pozwala również traktować modernizm w kategoriach „narodowych”, odrzuciwszy jego traktowanie wyłącznie jako zjawiska uniwersalnego, co było przez dłuższy czas proponowane przez krytykę zachodnioeuropejską i bywa zresztą praktykowane przez literaturoznawców polskich. Ważne jest to, że zarówno polscy, jak i ukraińscy badacze jednym głosem mówią o wariantach narodowych modernizmu, łączących tendencje kosmopolityczne, uniwersalne z uwarunkowaniami narodowymi. Poza tym prace badaczy zebrane

w niniejszym tomie przynoszą próbę stworzenia własnego języka opisu narodowych wersji modernizmów.

Równie ważną tezę uzasadnioną przez autorów jest stwierdzenie, że modernizm nie ogranicza się do literatury, ale obejmuje także zjawiska z różnych dziedzin życia kulturowego i społecznego. Prace autorów niniejszej monografii prezentują ciekawe przemyślenia dotyczące modernistycznych realizacji wizji urbanistycznych w malarstwie czy sposobów traktowania dzieł sztuki przez autorów-modernistów. Pobudzają one również do prowadzenia kolejnych badań w kierunku porównania realizacji scenicznych dramatów wybitnych dramaturgów polskich i ukraińskich, również w kontekście ich teoretycznych i eksperymentatorskich rozważań w teatrze modernistycznym.